

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
що присвячена 25-річчю Медичного інституту Сумського державного університету
(м. Суми, 16-17 листопада 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

Успішна реалізація поставленого завдання можлива, насамперед, при розумінні її педагогами, які працюють в медичних ВНЗ, їх зацікавленості та здатності захопити студентів. Тому для вирішення поставлених завдань, попередньо вивчивши досвід колег, протягом декількох років широко використовуються імітаційні методики у вигляді розв'язання клінічних завдань, що побудовані на активній участі всієї групи учнів. Студенти мають можливість обговорити реальну клінічну ситуацію, підтвердити або спростувати думку опонента, вислухати викладача. Нерідко розмова набуває характеру дискусії. Одночасно з'ясовується рівень теоретичної підготовки.

Результати. На кафедрі нейрохірургії викладається кілька дисциплін, базисом для яких слід вважати нервові хвороби. Тому на практичних заняттях є достатня кількість часу для оцінки виживання знань, що стосуються семіотики уражень нервової системи. Результати контрольного тестування дають можливість переконатися, що обраний методичний підхід є ефективним.

Висновки. Подібні методи навчання, безумовно, більш ефективні в порівнянні з традиційною формою з великим обсягом готової інформації і опитуваннями, що виключають творчі розумові процеси і пізнавальну діяльність. Залучення до обговорення одночасно декількох учнів, відкрита дискусія під контролем викладача, дозволяють усвідомити студентами складові топічної діагностики в неврології і надалі продемонструвати високий рівень знань раніше вивченої дисципліни.

ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ ПОЛІТИКИ СТРИМУВАННЯ АНТИБІОТИКОРЕЗИСТЕНТНОСТІ

Колеснікова І.П., Мохорт Г.А.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Вступ. Україною досягнуто певного прогресу в напрямку створення законодавства, що підтримує нагляд за антимікробною резистентністю. Однак, за висновками оціночних місій експертів Європейського центру контролю захворювань (ECDC) і Глобального порядку денного з безпеки здоров'я (GHSА) чинне законодавство потребує оновлення, для чого, із застосуванням міжсекторального підходу і координації дій усіх зацікавлених сторін було розроблено відповідну Дорожню карту. Серед виконавців окремих положень Дорожньої карти зазначено також вищі медичні навчальні заклади (ВМНЗ), зокрема, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (НМУ) і Національну медичну академію післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Згідно із положеннями Дорожньої карти, вже на першому році її впровадження заплановано розробити освітні програми для студентів і лікарів з питань стримування антибіотикорезистентності, а також провести тренінги для лікарів з питань належного застосування антибіотиків.

Матеріали та методи дослідження. В роботі використано аналіз примірних планів, примірних та робочих програм різних навчальних дисциплін, згідно яких здійснюється викладання в НМУ імені О.О. Богомольця, щодо відповідності їх змісту положенням Дорожньої карти зі стримування антимікробної резистентності. Враховуючи те, що примірні навчальні програми затверджуються після попереднього обговорення на нараді завідувачів однопрофільних кафедр усіх ВМНЗ, результати цього аналізу можуть бути екстрапольовані на всі вищі, де здійснюється підготовка лікарів.

Результати. Аналіз нормативно-правової бази, згідно з якою здійснюється навчальний процес у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця показав, що питання стримування антимікробної резистентності, як самостійна тема, винесені лише при вивченні окремих навчальних дисциплін. Зокрема, на третьому році навчання до робочої програми навчальної дисципліни «Фармакологія» включено лекцію (2 академ. год.) і практичне заняття (2,5 академ. год.) на тему «Фармакологія антибіотиків. Принципи раціональної хіміотерапії. Протимікозні лікарські засоби». На четвертому році навчання в робочу програму навчальної дисципліни «Фтизіатрія» включено лекцію (2 академ. год.) і практичне заняття з теми «Хіміорезистентний туберкульоз». На п'ятому році навчання в робочу програму навчальної дисципліни «Клінічна фармакологія» включено 2-годинне практичне заняття «Основи раціональної антибактеріальної терапії» і в робочу програму навчальної дисципліни «Анестезіологія і інтенсивна терапія» включено лекцію (2 академ. год.) і практичне заняття (5 академ. год.) на тему «Сепсис. Раціональна антибактеріальна терапія». На шостому році навчання до робочої програми з хірургії включено 5 академ. годин практичного заняття на тему «Правила проведення антибіотикотерапії при профілактиці і лікуванні хірургічної інфекції. Хірургічні аспекти СНІДу». Разом з тим, необхідно зауважити, що питання раціонального застосування антимікробних лікарських засобів висвітлюються як окремий фрагмент на лекції (2 академ. год.) «Принципи хіміотерапії. Антибіотики» і практичному занятті «Хіміотерапевтичні препарати. Антибіотики» (3 академ. год.) при викладанні навчальної дисципліни «Мікробіологія» на другому році навчання, а також при викладанні теми «Інфекції, пов'язані з наданням медичної допомоги» (2 академ. год.) на п'ятому році навчання в складі навчальної дисципліни «Епідеміологія». На четвертому році навчання при вивченні дисципліни «Дитячі інфекційні хвороби» та на п'ятому-шостому роках навчання при вивченні дисципліни «Інфекційні хвороби» проблеми, пов'язані з антимікробною резистентністю фрагментарно висвітлюються як в лекційному курсі, так і на практичних заняттях.

Висновки. Викладання питань стримування антимікробної резистентності під час підготовки лікарів у ВМНЗ України є недостатнім і фрагментованим. Реалізація рекомендацій експертів ECDC, GHSА і положень Дорожньої карти зі стримування антимікробної резистентності потребує консолідації зусиль і уряду, і професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів і практичної охорони здоров'я.

ЕТАПИ ОВОЛОДІННЯ МАНУАЛЬНИМИ НАВИЧКАМИ СТУДЕНТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ ДИСЦИПЛІН З ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Лахтін Ю.В., Животовський І.В., Давидова Л.М., Сміянов Ю.В., Карпець Л.М.

Сумський державний університет, кафедра стоматології

Організація процесу навчання з стоматологічних дисциплін справляє визначальний вплив на формування компетенцій майбутнього фахівця. Однією з головних задач підготовки стоматологів на додипломному періоді є

опанування студентами мануальних навиків. Практична підготовка майбутніх стоматологів відбувається на доклінічному і клінічному етапах. Перше знайомство з професійною роботою студенти отримують на другому курсі при вивченні доклінічних пропедевтичних дисциплін (терапевтичної, дитячої терапевтичної, ортопедичної стоматології), де стоматологічні маніпуляції опановуються ними на фантомах, муляжах, моделях, біологічних об'єктах. Оскільки, через відсутність досвіду у студентів, в результаті виконання маніпуляцій на біологічних зразках (видалені зуби), вартісних штучних моделях зубів та щелеп можуть виникати незворотні зміни в цих наочних матеріалах, на кафедрі стоматології запроваджені певні етапи практичної підготовки - імітаційний, демонстраційний і репетиційний.

Імітаційний етап оволодіння мануальними навичками потрібен як початковий. Після опанування теоретичного матеріалу студенти позааудиторно готують малюнки різних зубів і їх поверхонь. Залежно від дисципліни і теми занять вони схематично замальовують вигляд сформованих після препарування каріозних порожнин відповідного класу за Блеком, зони одонтопрепарування під одиночну штучну коронку, ділянки воскового моделювання коронки. Під час практичних занять на підготовлених позааудиторно або на попередньому занятті моделях зубів з мила чи пластиліну опрацьовуються всі етапи препарування каріозних порожнин, одонтопрепарування під штучні коронки.

На демонстраційному етапі оволодіння мануальними навичками студенти запам'ятовують покроковий алгоритм виконання стоматологічних маніпуляцій вже на моделях, фантомах, видалених зубах в процесі демонстрації майстер-класу викладачем. Майстер-клас - одна з форм ефективного професійного навчання, завдяки чому студентам передається досвід викладача, його майстерність шляхом прямого і коментованого показу прийомів роботи. В деяких випадках майстер-клас демонструється за допомогою учбових відеофільмів. Під час проведення майстер-класу викладач коментує кожний етап, надає пораду студентам, вказує на можливі помилки і ускладнення.

Завершальним доклінічним етапом оволодіння мануальними навичками є репетиційний. На фантомних моделях, промислових зразках або видалених зубах студенти вже самостійно опрацьовують техніку виконання різних стоматологічних маніпуляцій, запам'ятовують алгоритм своїх дій, закріплюють теоретичний матеріал. Викладач при цьому також коментує дії студентів, вказує на помилки в техніці виконання.

Логічна послідовність етапів опанування мануальними навичками студентами-стоматологами сприяє візуальному закріпленню теоретичного матеріалу, оволодінню алгоритмом виконання маніпуляцій, координації дрібної моторики рук. Такі етапи поступово, від простого до складного готують студентів до професійної діяльності.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВІЗУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Лактін Ю.В., Москаленко П.О., Галич Л.В., Черненко В.М., Тимошенко О.О.,

Сумський державний університет, кафедра стоматології

Особливістю підготовки майбутнього лікаря-стоматолога є готовність до самостійної професійної діяльності в амбулаторно-поліклінічних установах безпосередньо після закінчення вузу. При реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі необхідно використовувати різні методи при вивченні дисциплін професійного циклу. Одна з вимог до умов реалізації основних освітніх програм на основі освітніх стандартів є широке використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять з метою формування і розвитку професійних навичок і компетенцій студентів. Серед таких форм проведення занять є використання аудіовізуальних засобів. Ці засоби призначені для подання зорової та слухової інформації.

Дидактичні можливості аудіовізуальних засобів навчання мають дуже широкий діапазон. Вони виступають як додаткове джерело інформації, раціоналізують форми підношення навчальної інформації, підвищують ступінь наочності, конкретизують поняття, явища, події, організують і направляють сприйняття, створюють емоційне ставлення студентів до навчальної інформації і підсилюють їх інтерес до навчання, сприяють свідомому засвоєнню матеріалу, розвитку мислення, просторової уяви, спостережливості.

На кафедрі стоматології при проведенні практичних занять з профільних дисциплін активно впроваджується демонстрація учбових відеофільмів. В кожній спеціалізованій стоматологічній аудиторії є комп'ютер, де у викладачів є можливість за темою заняття показати відповідний учбовий відеофільм. Головною метою їх використання є те, що відеофільми компенсують ті практичні маніпуляції, які неможливо показати викладачем чи відтворити в реальній обстановці через відсутність за темою занять відповідних хворих, муляжів, фантомів і завдяки цьому роблять їх доступними для студентів. За допомогою відеофільмів викладачі ілюструють зв'язок теорії з практикою. Так, при проведенні занять з курсу терапевтичних дисциплін (пропедевтика терапевтичної і дитячої терапевтичної стоматології, терапевтична стоматологія, дитяча терапевтична стоматологія) завдяки відеофільмам студенти наочно бачать які процеси відбуваються всередині кореневих каналів при їх інструментальній обробки і obturaції різними пломбувальними матеріалами, як використовуються матриці при відновленні каріозних порожнин. На курсі дисциплін з ортопедичної стоматології за допомогою фільмів студенти мають можливість просторово уявити рухи скронево-нижньощелепового суглобу. Також просторове уявлення про хід ін'єкційної голки в м'яких тканинах щелепно-лицевої ділянки по анатомічним орієнтирам при проведенні анестезії вони отримують на курсі хірургічної стоматології. На практичних заняттях з ортодонтії студентам демонструють деякі методи лікування ортодонтичної патології, яка зустрічається дуже рідко або при лікуванні використовуються складні і вартісні ортодонтичні апарати.

Якщо в мережі Інтернет існує вільний доступ до тематичних учбових відеофільмів, то викладачі надають студентам посилання на URL-адреси. Під час самостійної підготовки до практичних занять студенти мають можливість попередньо ознайомитись з відеоматеріалом і на практичному занятті отримати пояснювальний коментар викладача у випадку незрозумілих моментів, етапів виконання тих чи інших маніпуляцій.

Таким чином, оскільки метою процесу навчання є формування професійних компетенцій, а сам процес включає як аудиторну роботу в різних формах, так і позааудиторні види діяльності, то запропоновані активні методи щодо організації учбового процесу активізують пізнавальну діяльність студентів.